

3.4 Konfiguration via Kontrollpanelen

Ämne	Sida
3.4 Konfiguration via Kontrollpanelen	79
- Kontrollpanelen	79
- System	79
- Domän och Arbetsgrupp	80
- Administrationsverktyg	80
- Schemaläggaren	82
- Tjänster	82
- Teckensnitt	84
- Energialternativ	84
- ReadyBoost	85
Frågor 3.155-3.165 om Konfiguration via Kontrollpanelen	88

Kontrollpanelen

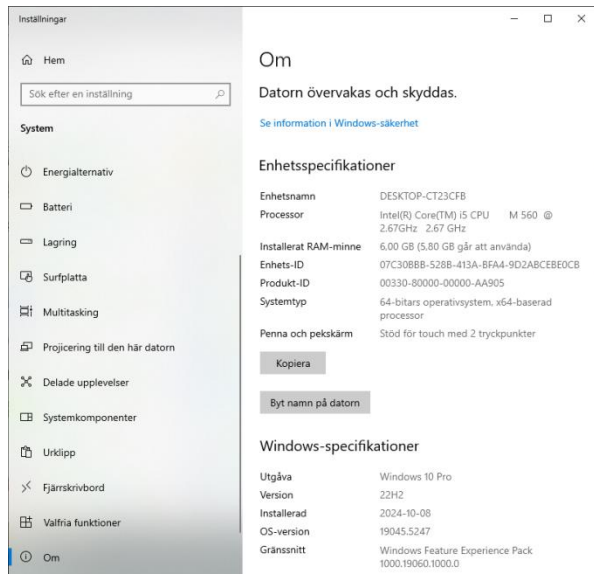
Windows' primära verktyg för att genomföra avancerade inställningar är *Kontrollpanelen*. Det finns olika sätt att få fram den. Ett sätt är:

Startmenyn → Windows-systemet → Kontrollpanelen

Väljer man Visa efter: Kategori Stora ikoner, visas bilden på sid 75. I Kontrollpanelen finns möjlighet att konfigurera många olika saker, både maskinvara, programrelaterade funktioner i operativsystemet och säkerhetsfunktioner. Ytterligare funktioner kan läggas in av nya program som installeras på datorn. En av inställningarna är:

System

Här finns många relevanta informationer om datorn, t.ex. processorn, datorns namn, storleken på RAM-minnet, operativsystemet osv. Man kan byta datorns namn, ansluta till domäner och arbetsgrupper. Uppdaterar man t.ex. RAM-minnet, genom att trycka in nya minnesmoduler i moderkortet, visas resultatet här.

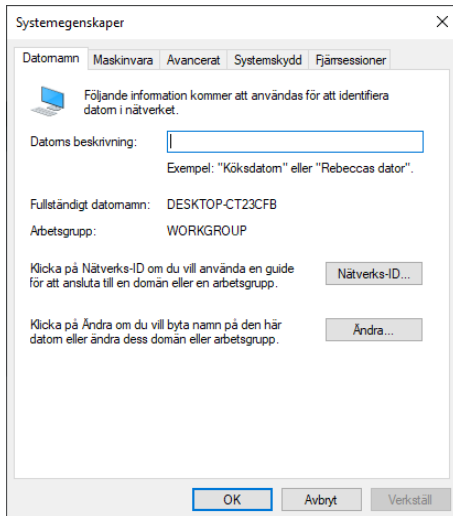
The screenshot shows the Windows Settings application with the 'System' category selected. The 'Om' (About) page is displayed, showing system specifications. The left sidebar lists various settings categories, and the main content area displays hardware and software details.

Om	
Datorn övervakas och skyddas.	
Se information i Windows-säkerhet	
Enhetsspecifikationer	
Enhetsnamn	DESKTOP-CT23CFB
Processor	Intel(R) Core(TM) i5 CPU M 560 @ 2.67GHz 2.67 GHz
Installerat RAM-minne	6.00 GB (5.80 GB går att använda)
Enhets-ID	07C308BB-528B-413A-BF4A-9D2ABCEB0CB
Produkt-ID	00330-80000-00000-AA905
Systemtyp	64-bitars operativsystem, x64-baserad processor
Penna och pekskärm	Stöd för touch med 2 tryckpunkter
Kopiera	
Byt namn på datorn	
Windows-specifikationer	
Utgåva	Windows 10 Pro
Version	22H2
Installerad	2024-10-08
OS-version	19045.5247
Gränssnitt	Windows Feature Experience Pack 1000.191060.1000.0

Domän och Arbetsgrupp

Klickar man i fönstret ovan på *Avancerade systeminställningar* (till höger, visas inte här) kan man få fram dialogrutan Systemegenskaper där man kan ansluta datorn till en Domän eller en Arbetsgrupp (WORKGROUP) i ett nätverk.

En *domän* är en samling datorer i ett lokalt nätverk med en *Server* som lagrar alla användarkonton och lösenord centralt. Servern kontrollerar även hela nätverkets datorer med avseende på säkerhet och funktionalitet. Det krävs administratörsrättigheter för att ansluta datorn till resp. koppla den bort den från en domän.

En *arbetsgrupp* däremot har ingen server. Ett sådant lokalt nätverk kallas även för ett *Peer-to-peer* nätverk. Datorerna är kopplade till varandra, kan kommunicera och dela resurser med varandra. I en arbetsgrupp har man lägre säkerhet och kontroll än i en domän. När datorn inte är medlem i en domän ingår den automatiskt i en arbetsgrupp.

Administrationsverktyg

Väljer man i Kontrollpanelen på sid 75:

Kontrollpanelen → Administrationsverktyg

får man ett flertal avancerade verktyg för konfiguration av operativsystemet:

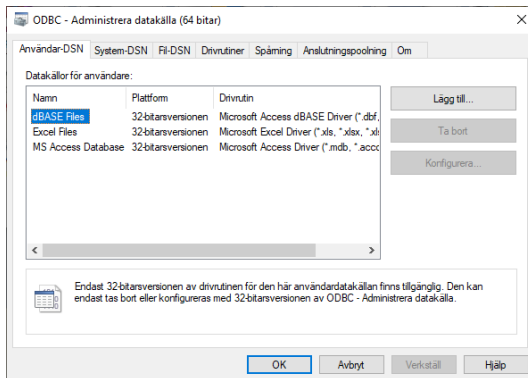

Många av dessa kräver administratörsrättigheter för att konfigureras. Vi ska förklara några av dem:

OBCD-datakällor

Klickar man i fönstret ovan på ikonen *OBCD-datakällor*, får man dialogrutan till höger.

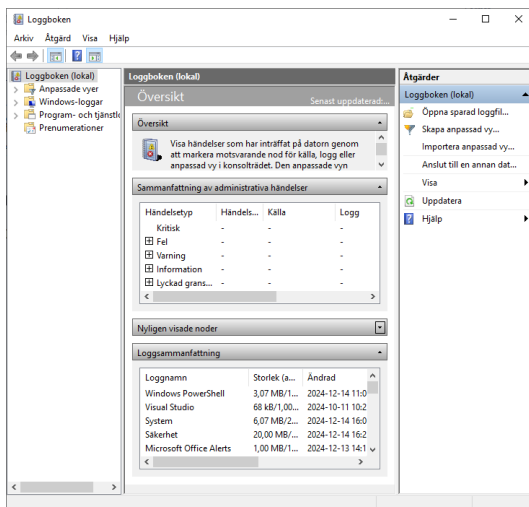
OBCD står för *Open Database Connectivity* och är ett program skrivet i C för att kunna hämta data från olika databasservrar, s.k. *Database Management Systems (DBMS)*. *OBCD* är ett gränssnitt mellan Windows och databasserverns operativsystem.

Genom att skapa en OBCD-koppling till en datakälla så gör man data tillgänglig att användas i datorn av användare eller av något program. T.ex. kan man importera data från en databas till en lokal resurs i datorn. OBCD har stöd för databasers språk *SQL (Structured Query Language)*.

Loggboken

Klickar man i fönstret Administrationsverktyg på *Loggboken*, får man dialogrutan till höger. Här samlas alla loggade händelser i Windows. De flesta viktiga åtgärder och händelser som t.ex. in- och utloggningar, (av)installation av programvara, tilldelning av nya IP-adresser osv., loggas av operativsystemet i en *loggfil*. Med hjälp av *Loggboken* kan man sedan granska loggfilen, för att spåra fel och annat.

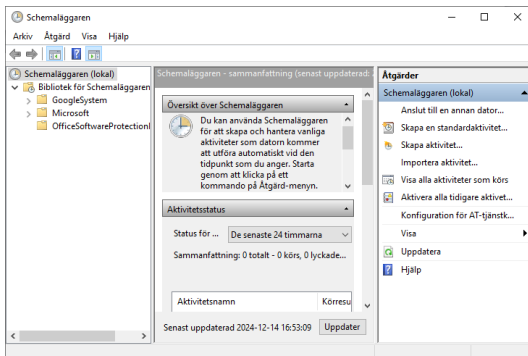

När man startar *Loggboken* kan man se vad som hänt under senaste timmen, senaste dygnet eller senaste veckan. Informationen är uppdelad i ett antal olika nivåer: *Kritisk*, *Fel*, *Varning* osv. Klickar man på resp. grupp så kan man se vilka händelser det rör sig om. När man sedan dubbelklickar på en händelse kan man få all information om den. *Loggboken* sammanfattar innehållet från loggfilerna *System*, *Security* och *Application*.

Schemaläggaren

Med detta verktyg kan användaren schemalägga olika aktiviteter att köras automatiskt vid vissa förutbestämda tider resp. när vissa händelser inträffar. Några aktiviteter har även lagts in av operativsystemet eller av något program.

Bilden visar ett exempel på Schemaläggaren. Överst finns lite förklarande text. Nedanför detta följer resultat av genomförda aktiviteter, uppdelat i grupper.

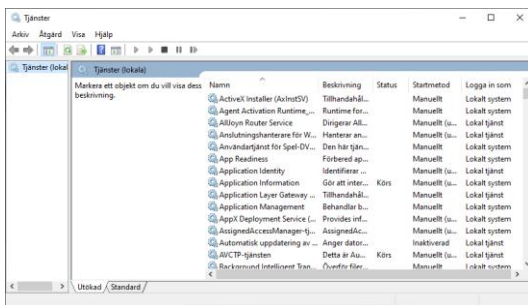
När man klickar på en grupp ser man vilka aktiviteter det rör sig om. Längst ner borde man se aktiviteter som ligger och avvaktar på att köras. Just nu finns inga.

Exempel på aktivitet som kan schemaläggas kan vara ett visst e-post meddelande som ska skickas vid en viss tidpunkt. Utlösare kan vara en händelse som t.ex. in- eller utloggning eller ett bestämt klockslag. Dessutom kan *villkoret* vara att en nätverksanslutning finns.

Tjänster

Klickar man i Administrationsverktyg på *Tjänster*, får man fönstret till höger. En *tjänst* är en funktion av något program som i regel kommer igång när programmet körs. Den viktigaste källan för tjänster är operativsystemet. När datorn är igång är kanske ett 50-tal tjänster startade. En stor del av dem är operativsystemets tjänster. Andra kan tillhöra datorns kringutrustning. Installerar man ny programvara kan nya tjänster tillkomma. Avinstallerar man ett program behöver de tillhörande tjänsterna inte nödvändigtvis stoppas automatiskt. Då måste man göra det manuellt.

Ibland ”somnar” vissa tjänster av okänd anledning. Då måste man gå in i verktyget ovan och starta om dem. Tjänster kan man Starta, Stoppa eller Starta om. Man kan även ställa in om en viss tjänst ska startas automatiskt, när datorn startas, eller om man ska starta den manuellt.

Nationella inställningar och språkinställningar

Klickar man i Kontrollpanelen på *Nationella inställningar*, får man fönstret till höger. Här kan man bestämma i vilket *format* Tal, Valuta, Tid och Datum ska visas. Olika format är i bruk i olika länder för dessa uppgifter, t.ex. 12-timmarsvisning med AM och PM vs. 24-timmarsvisning, valutan Dollar vs. Kronor eller olika datumformat osv. Den inställning man anger här används sedan i alla program som installeras och körs sedan.

I dropplistan ovan väljer man först ett landsformat. Då får man automatiskt inställningar för Tal, Valuta, Tid och Datum. Klickar man på knappen *Ytterligare inställningar...* kan man i ett nytt fönster *Anpassa format* göra inställningar för Tal och Valuta.

Man kan även välja sådana detaljer som decimaltecknet, antalet decimaler, tusenavskiljare, format för negativa tal, måttssystemet osv.

Klickar man i rutan *Nationella inställningar* ovan på länken *Språkinställningar*, öppnas dialogrutan *Språk i Windows' Inställningar*, där man kan styra vilken tangentbordslayout man vill ha och vilket inmatningsspråk som används, för att bestämma vilka automatiska stavningskorrekturregler som ska användas i datorns editorer och andra inmatningsmiljöer.

Nationella inställningar

Format: Administrativa inställningar

Format: Svenska (Sverige)

Matcha visningspråket för Windows (rekommenderas)

Språkinställningar

Datum- och tidsformat

Kort datum: yyyy-MM-dd

Långt datum: den 'd' MMMM yyyy

Kort tid: HH:mm

Lång tid: HH:mm:ss

Veckan börjar på: måndag

Exempel

Kort datum: 2024-12-14

Långt datum: den 14 december 2024

Kort tid: 20:39

Lång tid: 20:39:55

Ytterligare inställningar...

OK Avbryt Verkställ

Anpassa format

Tal Valuta Tid Datum

Exempel

Positivt: 123 456 789,00 Negativt: -123 456 789,00

Decimaltecken: .

Antal siffror efter decimal: 2

Tusentalsavgränsare:

Siffergruppering: 123 456 789

Symbol för negativa tal: -

Format för negativa tal: -1,1

Visa inledande nollor: 0,7

Listavgränsare: :

Måttsystem: Metriskt

Standardsiffror: 0123456789

Använd språkspecifika siffror: Aldrig

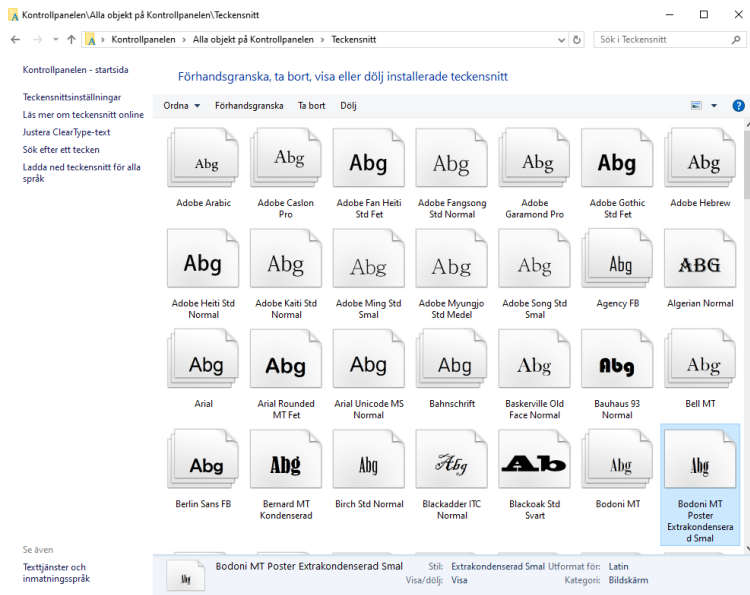
Klicka på Återställ om du vill återställa standardinställningarna för hur tal, valuta, tid och datum visas.

Återställ

OK Avbryt Verkställ

Teckensnitt

Ikonen *Teckensnitt* i Kontrollpanelen leder till följande fönster:

Ikonerna ovan är endast genvägar till mappen

C:\Windows\Fonts

I denna mapp lagras de olika teckensnitt som finns i datorn. Varje fil innehåller ett teckensnitt med de tillhörande varianterna för fet och/eller kursiv stil.

Saknar man något teckensnitt i sin dator kan man kopiera nya teckensnittsfiler till mappen ovan, för att göra dem tillgängliga i olika program på datorn.

Dessa typsnitt visas ursprungligen bara på skärmen. Men typen *Open type* eller *True type* innebär att text skriven med denna typ kommer att se likadan ut på skärmen som på en skrivare. Och dessutom likadant på olika modeller av skrivare. Förr i tiden, då det inte fanns *True type*, skilde man mellan skärm- och skrivarteckensnitt.

Energialternativ

Under *Energialternativ* i Kontrollpanelen kan man ange hur man kan spara energi hos bärbara datorer. Många av datorns hårdvarukomponenter såsom bildskärmen,

hårddisken, processorn, bussarna osv. har funktioner dels för att spara energi dels för att förlänga komponenternas och speciellt batteriets livslängd.

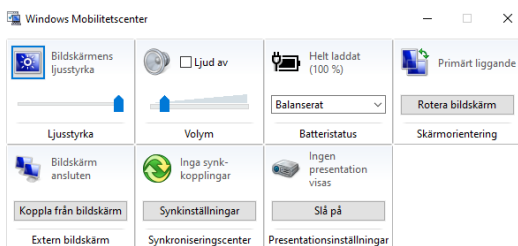
Indexeringsalternativ

Indexering är en teknik som gör det möjligt att söka snabbare efter data i filer resp. efter filer i mappar. Detta förutsätter att man har sparat information i s.k. *indexeringsfiler* och lagrat den på vissa kända platser. För att kunna få en snabb sökning i en mapp, krävs att mappen är indexerad av *Indexeringstjänsten*. Detta i sin tur förutsätter att tjänsten är igång.

Genom att klicka på *Indexeringsalternativ* i Kontrollpanelen kan man se vilka platser som är indexerade. Både filer och mappar samt lagrad information från vissa program kan indexeras. Man kan även själv välja platserna.

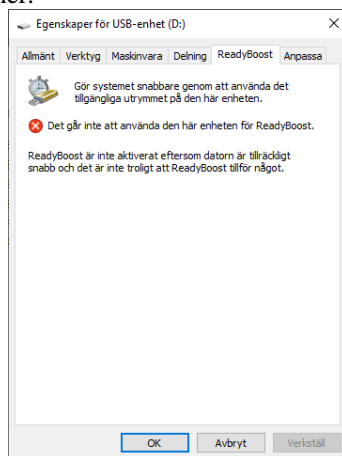
Windows Mobilitetscenter

I Kontrollpanelen kan man hitta ett mycket användbart program för bärbara datorer: *Windows Mobilitetscenter* som även kan fås genom högerklick på batteriikonerna i aktivitetsfältet. Här kan man få tillgång till många funktioner, bl.a. Ljud, Ljustyrka, Batteri, Extern bildskärm, Synkroniseringsinställningar och aktivering av Presentationsläge. Man kan inaktivera skärmläckaren, vilket är bra för presentationer.

ReadyBoost

När man ansluter ett USB-minne till datorn och högerklickar på fönstret som visas, får man upp Egenskaperna för USB-enheten. Väljer man fliken ReadyBoost kan man använda USB-minnet som cacheminne för hårddisken. Därmed kan man snabba upp både läsning från och skrivning till hårddisken genom att utnyttja USB-minnets kapacitet. Detta förutsätter att USB-enheten har tillräcklig prestanda för att ge någon förbättring. Detta kontrolleras automatiskt. I det avbildade fallet är resultatet tydligen negativt.

Besvara nu frågorna 3.155-3.165 på sid 88 om avsnitt 3.4 Konfiguration via Kontrollpanelen.